

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

Naturvård och Fiske
Maria Thordarson

Beslut
2000-11-16

Rek + mb

Diarienummer:
231-11432-98

Sid 1(7)

Till
Enligt sändlista

Naturreservatet Tovaberget i Falköpings kommun

Beslut om naturreservat enligt 7 § naturvårdslagen

Innehåll

Beslut
Syfte
Föreskrifter för naturreservatet
Administrativa data
Beskrivning av naturreservatet
Planeringsbakgrund
Behov och motiv för skydd
Ärendets handläggning
Upplysningar

Bilagor

Bilaga 1. Beslutskarta
Bilaga 2. Översiktskarta
Bilaga 3. Skötselplan
Bilaga 4. Ekonomisk utredning (endast NV och akten)
Bilaga 5. Hur man överklagar

Beslut

Länsstyrelsen beslutar att det område, som på bilagd karta (bilaga 1) avgränsats med streckad röd linje, skyddas som naturreservat med stöd av 7 § naturvårdslagen (SFS 1964:822, omtryckt 1991:641)

Reservatets namn skall vara **Naturreservatet Tovaberget**.

Med stöd av 9 § naturvårdsförordningen fastställer Länsstyrelsen bifogad skötselplan, bilaga 3. Skötselplanens övergripande målsättningar och riktlinjer skall gälla utan begränsning i tiden.

Den 1 januari 1999 trädde miljöbalken (SFS 1998:808) i kraft. Genom balkens införande upphävdes sexton olika lagar bl.a. naturvårdslagen. Av 6 § lagen om införande av miljöbalken (SFS 1998:811) framgår dock att ärenden som har inletts före balkens ikraftträdande, skall handläggas och bedömas enligt äldre bestämmelser. Detta ärende handläggs därför enligt naturvårdslagens bestämmelser.

Syfte

Syftet med reservatet är att bevara och förstärka följande biologiska och geovetenskapliga bevarandevärden:

- tre små extremrikkärr med värdefull kärlväxt-, moss- och svampflora samt snäckor.
- en stor areal äldre kalkrik gransumpskog med rik moss- och kärlväxtflora och mycket död ved.
- en lång sträcka värdefull klubbalskog längs den naturligt slingrande Korstorpsbäcken.
- en grovstammig grandominerad rasbrantskog med flera signalarter och stor förekomst av död ved.
- en mager barrnaturskog uppe på Tovabergets plåtå.

Syftet med reservatsbildningen är dessutom att följa upp åtaganden som följer av medlemskapet i den europeiska unionen. Delar av reservatet har godkänts av regeringen att ingå i det europeiska nätverket av skyddade områden, Natura 2000.

Syftet skall tryggas genom att:

- de tre extremrikkärren restaureras med påföljande hävd genom bete eller slätter.
- att naturskogen lämnas till fri utveckling utan några skogliga åtgärder.
- att kulturskogen på sikt utvecklas till naturskog.

Föreskrifter för naturreservatet

För att uppnå syftet med reservatet beslutar Länsstyrelsen, med stöd av 8 - 10 §§ naturvårdslagen samt 9 - 10 §§ naturvårdsförordningen (1976:484) att nedan angivna föreskrifter samt vård- och förvaltningsbestämmelser skall gälla. Vård och förvaltning skall bedrivas i enlighet med upprättad skötselplan, bilaga 3.

A. Föreskrifter enligt 8 § naturvårdslagen om inskränkningar i mark- ägares och annan sakägares rätt att använda mark- och vattenområden

Förutom föreskrifter och förbud enligt andra författningar är det inte tillåtet att:

1. avverka, gallra, röja eller utföra annan skogsvårdande åtgärd.
2. ta bort eller upparbeta dött träd eller vindfälle.
3. använda kemiska eller biologiska bekämpningsmedel eller gödselmedel.
4. kalka.
5. inplantera växt- eller djurart.
6. anordna upplag.
7. borra, spränga, schakta, gräva, tippa eller fylla ut med massor.
8. utföra dikning, dämning, rensning eller annan åtgärd som påverkar områdets hydrologiska förhållanden.
9. bedriva täkt av något slag.
10. anlägga väg, stig eller parkeringsplats.
11. framföra motordrivet fordon.
12. anlägga mark- eller luftledning.
13. uppföra byggnad, torn, mast eller liknande anläggning.

Åtgärder som anges i den till detta beslut hörande skötselplanen får utföras, av naturvårdsförvaltaren eller av den som naturvårdsförvaltaren utser, utan hinder av föreskrifterna.

B. Föreskrifter enligt 9 § naturvårdslagen om skyldighet för markägare och/eller annan sakägare att tåla visst intrång

Naturvårdsförvaltaren har rätt att:

1. märka ut reservatet.
2. sätta upp informationstavla på plats som anges i bifogad skötselplan.
3. avverka träd och röja sly samt bedriva bete och slåtter inom vissa områden enligt skötselplanen.

C. Föreskrifter enligt 10 § naturvårdslagen om vad allmänheten har att iaktta inom reservatet

Utöver föreskrifter och förbud i andra lagar är det inte tillåtet att:

1. fälla eller skada stående och liggande döda träd.
2. gräva upp växter eller växtdelar.
3. plocka eller samla in örter, gräs, mossor, lavar, svamp och ryggradslösa djur. Bär och matsvamp får dock plockas.
4. göra upp eld.
5. framföra motordrivet fordon.
6. cykla.

D. Föreskrifter enligt 9 § naturvårdsförordningen om vård och förvaltning

Naturvårdsförvaltare och förvaltningsuppgifter:

1. Naturvårdsförvaltare är Länsstyrelsen i Västra Götalands län.
2. Naturreservatet utmärks genom förvaltarens försorg enligt anvisningar av Naturvårdsverket.
3. Naturvårdsförvaltningen bedrivs enligt skötselplan som fastställts av Länsstyrelsen, bilaga 3. Skötselplanen skall ligga till grund för naturreservatets skötsel och skall vid uppkommande behov revideras.

Administrativa data

Benämning:	Naturreservatet Tovaberget
Kommun:	Falköping
Areal:	31,6 ha
Fastigheter och ägare:	Bolum 27:3, Naturvårdsverket
Samfällighet:	Bolum s:6
Naturvårdsförvaltare:	Länsstyrelsen i Västra Götalands län

Beskrivning av naturreservatet

Natur- och kulturhistoriska värden

Naturreservatet Tovaberget ligger på Tovabergets västsluttning och omfattar även en liten del av platån. Området har en för Västergötlands platåberg typisk geologi med en svårnedbrytbar diabaskappa som skyddar underliggande, mer lättvittrade lager från erosion. Diabasbranten markeras av ett 10-15 meter högt stup. Under diabasen vidtar ett lager av lerskiffer med ett visst kalkinslag, som ger upphov till rika jordar, örtrika vegetationstyper i skogsmark och kalkkrävande mossflora vid bäckar och sumpskogar. I vissa lägen där kalkhaltigt vatten sipprar fram har en speciell extremrikkärrsvegetation kunnat utvecklas.

Enligt den gamla ekonomiska kartan från 1877-1882 var större delen av naturreservatet skoglös utmark. Mindre lövträdsförekomster fanns i norra delen av naturreservatet och i södra delen uppe på platån fanns lite barrskog.

Reservatet består till största delen av kalkpåverkad natursumpskog. En stor del av sumpskogen är olikåldrig, luckig och innehåller relativt mycket död ved. Längs den naturligt slingrande Korstorpsbäcken i naturreservatets västra del dominerar sumpskogen av klibbal. Öster om bäcken övergår klibbal-skogen i gransumpskog med inslag av grov björk, klibbal, asp och tall. I buskskiktet finns krävande arter som brakved, hassel och olvon. Fältskiktet är örtrikt och mossfloran är rik. Bland ett flertal signalarter har även den rödlistade arten grön sköldmossa *Buxbaumia viridis* påträffats här.

Inom reservatet finns tre välutvecklade och artrika extremrikkärr. Två av dessa ligger i anslutning till Korstorpsbäcken och det tredje nedanför den branta sluttningen i mitten av reservatet. Av intressanta arter kan nämnas majviva, kärrknipprot, ängsnycklar, flugblomster, tagelstarr, näbbstarr, tätört, slåtterblomma, gyllenmossa *Tomentypnum nitens*, piprensarmossa *Paludella squarrosa* och de rödlistade arterna sumpäggsvamp *Bovista paludosa* och rikkärrsgrynsnäcka *Vertigo geyeri*. Invid det betade rikkärret i reser-

vatets nordvästligaste del, ligger en igenväxande naturbetesmark med några grova björkar, fågelbär och hassel. Marken betades ihop med rikkärret fram till för några år sedan. De två andra rikkärren har inte hävdats på lång tid.

Grön sköldmossa och rikkärsgrynsnäcka är upptagna som ansvarsarter i EU:s art- och habitatdirektiv.

I och nedanför den blockrika rasbranten i reservatets östra del står en grovstammig granskog med ett litet men artrikt inslag av lövträd. Här finns även ädellövträd såsom lind, lönn, fågelbär och ek. I buskskiktet finns krävande arter som hassel, olvon, skogstry, hägg, måbär och svarta vinbär. Ett flertal signalarter bland mossor finns i anslutning till branten. Mellan rasbranten och gransumpskogen ligger ett starkt sluttande område med planterade granbestånd med grupper av äldre tallar och några små gläntor med äldre lövträd och åldersstigna hasselbuskar.

Uppe på den magra diabasplatån står en mogen grannaturskog med ett stort inslag av björk och grova tallar. Förekomsten av lågor och torrträd är förhållandevis stort och en signalart – granticka – har hittats här.

De kulturhistoriska värdena består av ett mindre antal stenmurar från tiden med betesdrift.

Planeringsbakgrund

Riksintressen m.m.

Naturreseptatet ligger helt inom riksintresse för naturvård (NR31) och friluftsliv (FR6). Reservatets sydvästra delar ligger i ytterkanten på ett riksintresse för kulturmiljövården (KR 2-42). Enligt miljöbalken skall områden av riksintresse skyddas mot åtgärder som kan påtagligt skada natur- och kulturmiljön. Sumpskogen och rikkärren har i länets våtmarksinventering bedömts ha högsta naturvärde och redovisas även i myrskyddsplanen för Sverige (R12).

Kommunal översiktsplan

Beslutet är förenligt med översiktsplanen för Falköpings kommun. Beslutet är även förenligt med naturresurslagens bestämmelser.

Internationell betydelse

Regeringen har redovisat större delen av reservatsområdet till EG-kommissionen enligt rådets direktiv 92/43 EEG om bevarande av livsmiljöer samt vilda växter, Natura 2000 (regeringsbeslut 1998).

Behov och motiv för skydd

Området har ett stort naturvetenskapligt värde då det hyser ovanliga naturtyper och en rik flora. För att bibehålla områdets höga naturvärden krävs att naturskogarna i huvudsak lämnas till fri utveckling utan skogliga åtgärder och att hävden av rikkärren tryggas i framtiden. Ett reservatsförordnande är väl motiverat eftersom syftet att lämna större delen av området till fri utveckling avsevärt försvårar pågående markanvändning och för att rikkärren håller på att växa igen på grund av ohävd.

Föreskrifterna är anpassade till reservatets syften och värden. De är främst avsedda att begränsa skador på mark samt växt- och djurliv.

Ärendets handläggning

Skaraborgs läns Naturskyddsförening har föreslagit att området avsätts som naturreservat. Kontakt har därefter tagits med markägarna. Naturskyddsföreningen har i samråd med Länsstyrelsen avgränsat området och tagit fram förslag till skötselplan under våren 1995. Skötselplanen har omarbetats av Länsstyrelsen (Heidi Paltto) under 1999 för att på ett bättre sätt anpassas till biotoperna enligt Natura 2000. Ett förslag till beslut har tagits fram av Länsstyrelsen i januari 2000. Området har efter värdering och förhandling under 1995-99 köpts in av Naturvårdsverket. Fastighetsreglering har skett.

Förslaget till naturreservat har remitterats till Naturvårdsverket, Falköpings kommun, Skogsvårdsstyrelsen och Sveriges geologiska undersökningar.

Naturskyddsföreningen Skaraborg, Falbygdens naturskyddsförening och Västergötlands ornitologiska förening har fått förslaget för kännedom och eventuellt yttrande.

Naturvårdsverket samt Skaraborgs vattenverksförbund har, som berörda mark- och sakägare, samtidigt förelagts att inkomma med eventuella synpunkter på förslaget.

Inom området ligger del av Bolum s:6 som är en ej utnyttjad samfällid väg för Bolums by (Laga skifte akt 16-Bol-38,39). Tre av delägarna i samfälligheten har fått föreläggande att inkomma med eventuella synpunkter på förslaget.

Yttranden har inkommit från Naturvårdsverket, SGU samt Västergötlands ornitologiska förening som i allt väsentligt tillstyrker reservatsbildningen.

Västergötlands ornitologiska förening förordar att en ornitologisk inventering görs i anslutning till bildandet av reservatet.

Länsstyrelsens kommentar: En ornitologisk inventering skulle ge ytterligare kunskap om området. Länsstyrelsen har dock ingen möjlighet att utföra en sådan inventering i dagsläget.

SGU saknar hänvisningar till den geologiska litteratur som ligger till grund för uppgifter i beskrivningen.

Länsstyrelsens kommentar: Referenserna i skötselplanen har kompletterats med det geologiska kartbladet för området.

Naturvårdsverket har påpekat att angivelser om mått i kvalitetsmålen som är möjliga att följa upp och utvärdera saknas.

Länsstyrelsens kommentar: Naturvårdsverkets allmänna råd för naturreservat är fortfarande under utarbetande. Länsstyrelsen ser fram mot en fortsatt dialog om utformningen av skötselplaner och har inte gjort några ändringar i förhållande till förslaget.

Upplysningar

Om det finns särskilda skäl får Länsstyrelsen med stöd av 12 § naturvårdslagen medge undantag från meddelade föreskrifter. Finns det synnerliga skäl får Länsstyrelsen helt eller delvis upphäva detta beslut.

Det ansvar som markägaren har enligt 29 § skogsvårdslagen, vad gäller insektsangrepp m.m, kommer efter reservatsbildning att vara statens ansvar.

Detta beslut kan överklagas hos regeringen. Miljödepartementet, se bilaga 5, formulär nr 04.

I detta ärende har länsöverdirektör Göran Bengtsson beslutat och biträdande naturvårdsdirektör Maria Thordarson varit föredragande. I handläggningen har även naturvårdschef Sven Swedberg, arkitekt Jens Rasmussen och länsassessor Göran Fjellman deltagit.

Göran Bengtsson

Maria Thordarson

Naturreseptat Tovaberget

Beslutscharta

Bilaga 1

----- Gräns för naturreseptat

Skala 1:10 000

0 100 200 Meters

Beslutscharta till Länsstyrelsens beslut
enligt 7 § naturvårdslagen

Tillhör Länsstyrelsens beslut
Diarienummer: 231-11432-1998

Denna charta utgör utdrag ur Ekonomiska chartan, 8d3e och 8d3f. Originalchartan finns hos
Länsstyrelsen och Lantmäterimyndigheten i Västra Götalands län.
Godkänd från sekretesssynpunkt för spridning.

